

บทคัดย่อ

รหัสโครงการ RDG60X0004

ชื่อโครงการ การดูแลผู้สูงอายุในครัวเรือนซึ่งมีรูปแบบการอยู่อาศัยที่หลากหลายในสังคมไทย
เพื่อประเมินความเข้มแข็งและความต้องการสนับสนุนของครัวเรือน

ชื่อนักวิจัย ผศ.ดร.ศุทธิดา ขวณวัน และคณะ
สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

E-mail Address: sutthida.chu@mahidol.edu

ระยะเวลาโครงการ 25 กันยายน 2560 – 24 พฤษภาคม 2561 (8 เดือน)

การเปลี่ยนแปลงทางประชากรที่เกิดและการตายลดลง ทำให้คนมีอายุยืนยาวขึ้น นำมาซึ่งการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรสูงอายุ และการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของครอบครัว การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดูแลผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนประเภทต่างๆ ในรูปแบบการอยู่อาศัยต่างๆ ครัวเรือนประเภทต่างๆ ในการศึกษาหมายถึง ครัวเรือนที่ผู้สูงอายุต้องดูแลตนเอง หรือดูแลผู้สูงอายุด้วยกัน หรือจะต้องดูแลผู้อื่นที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน ซึ่งสามารถแบ่งเป็น 5 รูปแบบ ได้แก่ อาศัยอยู่ตามลำพังคนเดียว อาศัยอยู่ตามลำพังกับคู่สมรสเท่านั้น อาศัยอยู่กับพ่อ/แม่และหรือคู่สมรสเท่านั้น อาศัยอยู่ในครัวเรือนข้ามรุ่น และอาศัยอยู่กับคนอื่นๆ ที่ไม่ใช่ญาติเท่านั้น

การศึกษานี้ใช้การวิจัยเอกสาร และใช้สถิติข้อมูลทุติยภูมิระดับประเทศต่างๆ เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์การสูงอายุในประเทศไทย และรูปแบบการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุไทย และใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อสนับสนุนข้อมูลในเชิงปริมาณ โดยการสัมภาษณ์ระดับลึกกับครัวเรือนผู้สูงอายุที่มีความเปราะบางทั้ง 5 รูปแบบ โดยใช้ภาคเป็นพื้นที่ในการสุ่มตัวอย่างทั้ง 4 ภาค รวมกรุงเทพมหานคร

ผลการศึกษาพบว่า ในภาพรวมระดับประเทศ ผู้สูงอายุไทยในปี 2557 อาศัยอยู่ในครัวเรือนประเภทร้อยละ 38 ของประชากรสูงอายุทั้งหมด การศึกษาในเรื่องการดูแลผู้สูงอายุในครัวเรือนประเภทต่างๆ ทำให้ได้ข้อค้นพบว่าผู้สูงอายุในครัวเรือนประเภทต่างๆ ทุกรูปแบบ จะมีวิธีการจัดการในการดูแลตนเองทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ เศรษฐกิจ และสังคม แตกต่างกันไป แม้ว่าผู้สูงอายุในครัวเรือนประเภทต่างๆ อาจถูกมองว่าเป็นกลุ่มเสี่ยงในการขาดการดูแลในด้านต่างๆ ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุไม่ได้เป็นตัวกำหนดทำให้ผู้สูงอายุมีความเปราะบางปัจจัยภายนอกต่างๆ ที่เข้ามามีส่วนสำคัญทำให้ครัวเรือนผู้สูงอายุเกิดความเปราะบาง ได้แก่ การมีภาวะเจ็บป่วย ความยากจน ความพิการ สิ่งแวดล้อม การคมนาคมขนส่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสัมพันธ์ในครัวเรือนที่ส่งผลโดยตรงต่อการดูแลผู้สูงอายุในครัวเรือน ผู้สูงอายุในครัวเรือนประเภทที่ไม่มีลูกหลานอาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียง เป็นกลุ่มที่ควรให้การดูแลเป็นพิเศษเพราะไม่มีผู้ดูแลในครอบครัว

“การมีระบบเพื่อนบ้าน” เป็น “จิ๊กซอว์” ที่สำคัญที่ช่วยเติมเต็มการดูแลในด้านต่างๆ ของผู้สูงอายุ และการที่ชุมชนมีผู้นำที่ดี ที่เห็นความสำคัญของการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน จะทำให้ผู้สูงอายุมีสุขภาวะทางกายและใจที่ดี

คำสำคัญ : รูปแบบการอยู่อาศัย / ดูแลผู้สูงอายุ / ครัวเรือนประเภทต่างๆ ผู้สูงอายุ

Abstract

Project Code: RDG60X0004

Project Title: Family caregiving for the elderly which has several living arrangements in Thai society for assessment the strength and support needs of household

Investigator: Sutthida Chuanwan, et.al

Institute for Population and Social Research, Mahidol University

E-mail Address : sutthida.chu@mahidol.edu

Project Period: 25 September 2017 – 24 May 2018 (8 months)

The rapid decline of birth and death rates is contributing to a higher proportion of the population that is living to advanced age and changing of family structure. This research had the objective to study care for the elderly in vulnerable households which experience a different set of challenges and patterns of living. "Vulnerable household" in this study refers to a household situation in which members age 60 years or older have to care for themselves and/or other household member(s). This study classifies these patterns of vulnerable households as follows: (1) The person lives alone; (2) Two spouses live alone; (3) The person lives with parent(s) or spouse alone; (4) The person lives in a skipped-generation household; and (5) The person lives with others who are not relatives.

This research collected quantitative data from existing documentation and other secondary sources to analyze the situation of population ageing in Thailand and the living arrangements of Thai elderly people. To supplement the quantitative data, the researcher conducted personal, in-depth interviews with members of households with an elderly resident who met one of the five criteria as a vulnerable household.

The results from quantitative data found that fully 38% of the elderly in that survey lived in vulnerable households. In sum, the in-depth interviews show that the elderly in vulnerable households of all types are adapting methods of self-reliance, managing their emotional state, and attending to their socio-economic needs, but they have different ways of accomplishing this. Even though there are an increasing number of Thai elderly living in what might be considered "vulnerable" households. This study found that the pattern of living arrangement does not determine whether the elderly person is vulnerable to adverse events or not. It is external factors that are more predictive of vulnerability. These include illness/injury, poverty, disability, environment, transportation, and familial relationships which determine the level of care an elderly resident enjoys. Thailand needs to continue to monitor the living conditions of the elderly as the population evolves into a complete aging society in the years ahead, with particular attention to elderly living alone. "Neighborhood System" is a "jigsaw" and main key factor that help to fill the gap of elderly care and having strong community leaders who recognize the value and understand the needs of the elderly.

Key words: living arrangements / elderly care / older person in a vulnerable household